

TALE

2. oktober 2006

Arrangement:	Samråd om dansk overholdelse af UNESCO 70-konventionen om ulovlig handel med kulturgenstande
Åbent eller lukket:	Åbent
Dato og klokkeslæt:	5. oktober. Samrådet begynder kl. 12 med spørgsmål om DR
Sted:	Folketinget - Kulturudvalget
Taletid:	
Forv. antal deltagere:	
Evt. andre forhold	
ministeren bør være opmærksom på:	
Kontaktperson:	Niels-Jørgen Nielsen og Malene Sthyr

Spørgsmål AQ:

"Vil ministeren redegøre for, hvordan de danske myndigheder i dag sikrer, at UNESCO-konventionen mod illegal handel med kulturarv overholdes?"

Svar:

Jeg er glad for denne lejlighed til i forbindelse med besvarelse af de stillede spørgsmål at gøre nærmere rede for min vurdering af de interessante – men også svære – problemstillinger vedrørende international handel med kulturgenstande, som er rejst i den offentlige debat.

Jeg deler i meget høj grad den opfattelse, som er kommet til udtryk i debatten – at vi skal være med til at bekæmpe den handel med kulturgenstande, som er baseret på krænkelse af de beskyttelsesordninger, som mange lande, og jo også Danmark, har.

Det er også baggrunden for, at jeg med udgangspunkt i debatten har udsendt nogle såkaldte hyrdebrev til relevante institutioner og organisationer med opfordring til at følge de etiske regler for erhvervelser af kulturgenstande, der er udformet af UNESCO og den internationale museumsorganisation ICOM.

Denne opfordring har den vigtige pointe, at vi naturligvis alle sammen skal gøre os umage med at forebygge, at skaden indtræffer, og at krænkelsen af et lands beskyttelsesordning finder sted.

Når skaden er sket, og kulturgenstanden faktisk befinder sig i andre lande, bliver sagen nu engang mere kompliceret, idet vi i givet fald kommer ind på spørgsmålet om en egentlig juridisk regulering af borgernes retsstilling i denne forbindelse.

Det er jo nu engang sådan, at et lands lovgivning som udgangspunkt kun gælder og kan håndhæves i det pågældende land. Hvis der skal ske noget andet – altså hvis fx Columbias eller Perus love skal følges i Danmark – kræver det særlige juridiske skridt, evt. i forbindelse med gennemførelse af internationale konventioner.

Og her kommer så UNESCO-konventionen fra 1970 ind i billedet. Det er jo den konvention, som vi ratificerede i 2003, og det er jeg da glad for at have været med til at gennemføre. Men når nu så mange udmærkede arkæologer, museumsfolk og journalister i

aviser og andre medier gør sig lystige over den danske tiltræden "med 30 års forsinkelse" – må jeg nok – uden at skulle hverken rise eller rose mine mange forgængere i kulturministerstillingen – prøve at kvalificere diskussionen og påpege, at det rent principielt er en god ting, at vi tænker nøje over, hvilke konventioner, vi tiltræder og på hvilke vilkår.

Konventioner er ofte præget af en vis uklarhed, og det er sikkert i mange tilfælde uundgåeligt, når man tænker på de komplicerede internationale forhandlingsprocesser, som ligger bag konventionerne.

Men disse forhold understreger også betydningen af, at konsekvenserne af en tiltræden af en given konvention overvejes nøje. Også på disse områder bør vi forsøge at undgå "lovsjusk".

I det notat om grundlaget for den danske ratifikation, som Kulturministeriet i sin tid fremsendte til Kulturudvalget, har vi redegjort for de overvejelser om konventionens problemstillinger, som nogle af de mange år er gået med.

Konventionen er som bekendt fra 1970. Men først i 1986 fik Danmark sin egen beskyttelsesordning for kulturværdier med lov om sikring af kulturværdier i Danmark og dermed etablering af Kulturværtdiudvalget, som tager stilling til udførsel af værdifulde kulturgenstande.

Det handler konventionen nemlig også om, og det er måske meget godt lige at huske på, at det naturligvis først og fremmest er det enkelte lands opgave efter evne at passe på sine kulturværdier. Det er klart, at der er lande, som af den ene eller anden grund kan have svært ved at leve op til denne forpligtelse, og i disse tilfælde må det internationale samfund naturligvis prøve at hjælpe.

I 90'erne var der en del overvejelser om 70-konventionen på nordisk plan – man lagde dengang en del vægt på nordisk koordinering bl.a. i relation til UNESCO – og der var i lang tid stor betænkelighed ved at tiltræde en international konvention med så betydelige uklarheder. Men ved århundredets slutning kom der så en udvikling i gang, hvorefter man fandt det vigtigt at tilslutte sig de grundlæggende principper om samarbejde til bekæmpelse af international handel med genstande, der er ulovligt eksporterede, men hvor man så også – som Danmark – søgte at præcisere de retlige konsekvenser af denne holdning.

Finland var det første nordiske land, som tiltrådte konventionen i 1999. Derefter fulgte Sverige og Danmark i 2003. Island tiltrådte i 2004, mens Norge endnu ikke har ratificeret 70-konventionen.

Disse bemærkninger om historien blot for at korrigere den lidt vel forenklede sagsfremstilling, der har været i visse dele af den offentlige debat, og som kunne få nogle til at tro, at Danmark ved en særlig opsigtsvækkende passivitet er blevet et centrum for meget omfattende kriminel aktivitet på kunsthandlens område. Det tror jeg ikke er tilfældet.

Jeg vil også gerne sige, at en del af de kulturgenstande, der kan være genstand for handel nu om dage, i mange tilfælde har været i handlen – ganske åbenlyst – i mange, mange år. Ikke at det gør det mere i orden, at der i sin tid er sket en eller anden krænkelse af en beskyttelsesordning, men det er nu engang principielt set svært at pålægge enkeltpersoner et ansvar for fortidens synder, hvor det oven i købet kan være svært præcist at konstatere, hvornår en given genstand har forladt et land.

Jeg skal også tilføje, at når UNESCO senere satte gang i arbejdet med den såkaldte UNIDROIT-konvention, havde det naturligvis sammenhæng med, at 70-konventionen ikke på alle måder var tilfredsstillende.

Vi følger udviklingen på dette område, og har kontakt til Justitsministeriet om, hvordan vi kan få afklaret vores holdning.

Jeg kan mere specifikt om 70-konventionens krav – som Danmark har fortolket dem – oplyse, at den vel nok mest centrale bestemmelse i konventionen er artikel 7.

Det bestemmes i artikel 7 (a), at museer og lignende institutioner ikke må erhverve kulturgenstande, som er *ulovligt eksporteret* fra et andet land. Denne bestemmelse opfylder Danmark ved museumslovens § 33, hvorefter de museer, der er omfattet af loven, ikke må erhverve genstande, der er udført fra et andet land i strid med dette lands lovgivning og forholdet er omfattet af en international overenskomst, som er tiltrådt af det pågældende land og Danmark. Det bestemmes endvidere i § 33, stk. 2, at skulle sådanne erhvervelse forekomme, skal der finde tilbagelevering sted i overensstemmelse med den internationale overenskomst.

Danske myndigheder skal således medvirke til at sikre tilbagelevering, såfremt et statsligt eller statsstøttet museum har erhvervet en ulovligt eksporteret kulturgenstand efter konventionens ikrafttræden for Danmark. Andre statslige eller statsanerkendte kulturinstitutioner såsom f.eks. biblioteker er også forpligtet til at udvise særlig agtpågivenhed ved erhvervelse af kulturgenstande, hvilket Kulturministeriet har indskærpet over for relevante myndigheder.

Artikel 7 (b) vedrører kulturværdier, der er *stjålet* fra et museum eller lignende institution i en anden deltagerstat.

På baggrund af den overvejende opfattelse hos de lande, der havde ratificeret konventionen forud for Danmark, blev det ved Danmarks ratifikation af konventionen lagt til grund, at bestemmelsen ikke stiller krav om importkontrol ved grænsen, idet dette næppe ville være praktisk gennemførligt. Det var derimod den overvejende opfattelse, at bestemmelsen etablerer et juridisk grundlag for, at en deltagerstat – efter anmodning fra oprindelseslandet – kan iværksætte foranstaltninger med henblik på tilbagelevering af den stjålne kulturgenstand til oprindelseslandet. Kulturministeriet har orienteret UNESCO's sekretariat – og Folketingets Kulturudvalg – om denne opfattelse.

Artikel 7 (b) pålægger således deltagerstaten på opfordring af oprindelsesstaten at træffe passende foranstaltninger med henblik på tilbagelevering af de stjålne kulturgenstande.

Det har været diskuteret, hvad der ligger i forpligtelsen til at træffe ”passende foranstaltninger med henblik på tilbagelevering”.

Efter Kulturministeriets opfattelse vil forpligtelsen til at træffe ”passende foranstaltninger med henblik på tilbagelevering” bl.a. kunne indebære passende administrative tiltag med henblik på bistand i forbindelse med identifikation af kulturgenstanden, med tilvejebringelse af faktiske oplysninger om omstændighederne ved import af genstanden, om eventuelle efterfølgende overdragelser mv.

Kan den nuværende indehaver ikke anerkende kravet om tilbagelevering, må spørgsmålet i givet fald afgøres ved de nationale domstole efter national ret.

Nu vil jeg hverken gå ind i eller foregribe konkrete sager, der aktuelt efterforskes af de danske politimyndigheder. Men vi kan jo tage udgangspunkt i et eksempel, hvor man finder genstande fra et andet land hos en person her i Danmark. Hvilke forpligtelser giver dette så de danske myndigheder efter 70-konventionen og lever Danmark op til dette?

Forpligtelserne efter konventionen være af administrativ karakter, da selve den juridiske afgørelse hører under domstolene. I de få eksempler, som vi kender til, har danske eksperter stillet videnskabelig arbejdskraft til rådighed med henblik på at registrere og kategorisere fundne genstande – herunder at vurdere hvilke lande de stammer fra. Der har været diplomatiske kontakter om sagerne, og de danske politimyndigheder har tilbageholdt genstandene og efterforsket sagerne.

Jeg kan i denne forbindelse tilføje, at hvis det kan bevises, at genstandene er stjålet kan de danske regler i straffeloven om hæleri bringes i anvendelse. Som det er beskrevet i det tidligere omtalte notat om ratifikationen af konventionen, som jeg også sendte til Kulturudvalget, vil udgangspunktet efter danske ulovbestemte principper og dansk retspraksis være tilbagelevering til den retmæssige ejer (vindikation) i de tilfælde, hvor en genstand beviseligt er stjålet.

På denne baggrund er det min helt klare overbevisning, at Danmark overholder 70-konventionen. Dette har jeg også haft lejlighed til at tilkendegive over for Folketinget i forbindelse med besvarelse af spørgsmål.

Spørgsmål AR:

”Vil ministeren redegøre for, hvilke nye initiativer man vil tage for at sikre, at UNESCO-konventionen mod illegal handel med kulturarv reelt overholdes i Danmark?”

Svar:

Som jeg gav udtryk for ved min besvarelse af det forrige spørgsmål, mener jeg, at Danmark reelt overholder UNESCO-konventionen.

Jeg har noteret mig, at der er nogen, der mener, at der er huller i den danske lovgivning, og at man kæder dette sammen med den danske ratifikation af 70-konventionen.

Jeg vil gerne gentage, at jeg mener, at vi overholder 70-konventionen. Men jeg er også – som jeg også har tilkendegivet i mine svar til Folketinget – indstillet på at se på, om vi kan gøre mere for at forebygge og bekæmpe den illegale handel med kulturgjenstande.

Jeg har som nævnt allerede – over for relevante kulturbevaringsinstitutioner – indskærpet nødvendigheden og vigtigheden i at optræde forsigtigt og agtpågivende ved nye erhvervelser.

Kulturministeriet er også ved at forberede informationsmateriale om handel med kulturgjenstande fra andre lande. Det er hensigten at informationsmaterialet skal have et bredt sigte, der spænder fra de professionelt handlende til almindelige borgere, der kan blive fristet til at købe kulturgjenstande på udenlandsrejser. Dette kan selvfølgelig være fuldt ud lovligt, men vi vil gøre opmærksom på, at man bør være forsigtig med, hvad man køber.

Vi er også i Kulturministeriet – sammen med primært Justitsministeriet – ved at se på, om der er mulighed for at gennemføre yderligere juridisk regulering.

Det drejer sig for det første om en vurdering af mulighederne for en dansk ratifikation af UNIDROIT-konventionen, der mere indgående end 70-konventionen regulerer spørgsmålet om tilbagelevering af kulturgjenstande både i tilfælde af tyveri og ulovlig eksport.

For det andet ser vi på, hvad man ifølge de foreliggende oplysninger i de senere år har gjort på dette område i andre lande – fx England og Schweiz.

Når det gælder anerkendelse af andre landes beskyttelseslovgivning er der en række svære problemstillinger, der skal tages stilling til: Hvordan skal de processuelle rammer for sådanne sager være? Hvilke krav vil man stille til handlende om undersøgelse af andre landes lovgivning? Og hvem skal løfte bevisbyrden i disse sager – er det myndighederne eller skal noget også påhvile den handlende? Det er med andre ord ikke en helt let øvelse, som man måske kunne få indtryk af, når man hører den debat, der har været.

Dette er blot nogle af de aspekter, der indgår i vurderingen af, hvilke krav UNIDROIT-konventionen stiller, og om hvorledes dette i givet fald kan indarbejdes i den danske lovgivning og retstradition.

Jeg kan bemærke, at der i EU-regi på baggrund af gennemførelsen af det indre marked i 1993 er gennemført et regelsæt om tilbagelevering af kulturgjenstande, der uretmæssigt er fjernet fra et andet EU-land. Der er altså her gennemført en ordning, hvor andre landes beskyttelsesordninger anerkendes og kan håndhæves af en dansk domstol. Der er dog den markante forskel fra UNIDROIT-konventionen, at der ved EU-ordningen er

udformet et fælles anvendelsesområde med fastlæggelse af de kategorier og navnlig værdier af kulturgenstande, der er omfattet af ordningen.

Som jeg indledte med at sige, så ligger det mig meget på sinde, at vi gør så meget som muligt for at forebygge og bekæmpe ulovlig handel med kulturgenstande. Vi arbejder med de svære juridiske problemstillinger, og jeg håber, at vi kan komme frem til et resultat, der giver en rimelig afbalancering af på den ene side hensynet til beskyttelsesinteresserne og på den anden side hensynet til at undgå en for vidtgående belastning af den lovlige handel på området.